

ЦРНОГОРАЦ

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 1.

НА ЦЕТИЊУ, У СУБОТУ 23. ЈАНУАРА 1871.

ГОДИНА I.

ЦРНОГОРАЦ излази један пут недељом. Стаје: за ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ год. ф. 6; по год. 3; четврт год. ф. 1. 50. н.; — За СРБИЈУ год. ф. 7; по год. ф. 3. 50. н.; четврт год. ф. 1. 75. н. — За све друге земље год. ф. 8; по год. ф. 4; четврт год. ф. 2. — За огласе плаћа се за ред 5 новчића. — Дописи, предплата и све наручбине шилу се уредништву на Цетињу преко г. Петра Рамадановића у Котору.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Ево у име божје и првога листа са Цетиња и не као што је јављено "Глас с Цетиња", него под личним именом "ЦРНОГОРАЦ". Надамо се да ће наши пријатељи и родољуби похитати да купењем претплатника потпомогну и обезбједе ово предузеће колико трудно, толико и много више корисно.

Цијена је листу:

За ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ год. ф. 6.; по год. ф. 3.; четврт год. ф. 1. 50. н.; за СРБИЈУ год. ф. 7.; по год. ф. 3. 50. н.; четврт год. ф. 1. 50. н.; а за све друге земље год. ф. 8.; по год. ф. 4.; четврт год. ф. 2.

Претплата се шилу уредништву на Цетињу преко г. Петра Рамадановића у Котору.

На вересију не дамо никакве листа.

Она господа, која су претплатила на оглашени лист "Орлић", умољавају се, да према овде назначеној цијени још доплате колико треба, па ћемо им уредно шилати овај лист.

А ону господо, која су се само уписала на "Орлића" а новце нијесу послала, молимо да нам означу дрнлату изводе послати, одмах чим овај први број добију, ако желе да им се остали бројеви редовно шаљу.

И свијема предплатницима нашијема на "Народни Пријатељ", који је престао излазити у Земуну шилемо први број овога листа, па који га желе држати нека нам јаве, а који не, нека нам га одмах поврате.

Скупљачима дајемо обични проценат за награду.

На Цетињу 22. Јануара 1871.

Уредништво.

ЦЕТИЊЕ 22. Јануара

Својим јунаштвом и необичнијем пожртвовањем за слободу своју пригорски је народ чувен и прослављен у цијелој свијету. Безпримјерно борба његова за златну независност голијех стијена својих бјеше до сада једини начин, којим се он дао чути међу браћом својом и у туђини. Заузет скоро непрекидним војевањем противу непријатеља своје независности и притјешњем сиромаштвом не могахе се прихватити

онијех срестава, која отварају пут својему и страному свијету, да га у истину познају и која подижу у земљи опште благостање.

Црногорац је морао бити вјечито наоружани стражар српске слободе, која се после пропасти наше славне царевине спустила у стијење пригорско, да послједи толикијех мучнијех вјекова измучено робље српско опет загрје својом оживљујућом свјетлошћу.

Тако је била Црна Гора од постанка до сада — борац, вјечити борац за крст часни и слободу златну.

Но поред тога што је Црна Гора својим постојаним јунаштвом сачувала своју неоскрвљену слободу, она се у потоње вријеме знатно развила и у својему унутрашњем животу. Уређење државно и просвјета народна нијесу више ни у Црној Гори у првобитноме стању.

Страноме свијету нијесу, тако рећи, скоро ни мало познати одношаји Црне Горе, а сама злијем удесом поцијепана браћа наша радо изгледају прилику, да боље познају своју јуначку Црну Гору, чисто огњиште слободе српске, на које жељено погледају у часовима тријења својега.

Да би дакле створили прилику, да боље позна Црну Гору и страни свијет, који често грубо неистине доноси о њој, а и нашем свијету, који живо осјећа потребу ту, излазиће од новог лjeta на Цетињу нов и први лист за политику и књижевност под именом

ЦРНОГОРАЦ

Покретање таквога листа на Цетињу само из тих побуда, поздравиле, о томе смо тврдо увјерени, најродосније сваки Србин и брат Словен.

А када се узме у рачун вријеме у којем се овај лист покреће, задовољство ће се у свакоме правом родољубу удвостручити. У таквој схватању данашњијех прилика и лежи доказ да је Црној Гори веома потребан политичан лист.

Догађаји свијетски, као што видимо, данас се по природном току развитка свијести људске, хитро појављују и брзо развијају.

Силе, које су у вријеме власти своје цијелу

Јевропу у пламен мећале, данас само још тек као жижак малени тињају, оне се приближују немоћне умору својему пред сјајном идејом народности, идејом слободе народне, која се дивно разбујила послједи дугога кајања у савјести старе грјешнице — Јевропе.

Оживљена слика те идеје приказује нам се јасно у слободној и уједињеној Италији, Немачкој, у пропасти папине државе, што се до јуче држала на уштрб образованости и слободе људске! приказује нам се и у другијем болеснијем државама, којијех трули темељ подријевају бујни и неодоливи вали оне исте силне идеје.

Ваља само у овоме часу погледати око себе па да се увјеримо о брзини појава свијетских.

Још нијесу ни умукли топови пруски, прелестоницом француском, још се није ни расчистила крвава румен на западу, а са сјевера покренуше се нови, црни облаци, који у својему непровидном кралу скриваху и лијене наде једина и страшни пораз другима.

С тијем догађајима, а особито с овим послиједним стоје у тијесној свези и интереси свега народа нашега. С питањем о црном мору, којијем је Русија толико изненадила силе, које ујемчавају париски уговор, најтјешње је скопчано и источно питање. Како ће се оно ријешити показује најскорије вријеме, по ово т. ј. источно питање да је већ на својему раскршћу, то стоји.

Као сјен човјека тако прати источно питање данас узастопце сваки јевропски догађај. Оно ће се ријешити, јер се мора ријешити па жмије ли данашња прилика, сјутра ће повољнија изићи на сусрет народима на истоку.

Па баш прође ли и ова "згодна прилика" што се још не може с поуздањем тврдити народ наш не мора и несмије очајавати.

"Згодних прилика" биће, небуде ли, створићемо их, ваља само да смо увјек спремни.

Зарад духе слободе и независности народне, који лебди над нама, и којијем ће "ЦРНОГОРАЦ" служити, зарад нашега уједињења народнога, од пријеке намје потребе данас међусобно познавање стања и снаге наше и братска узајамност.

ПОДЛИСТАК.

НАПОЛЕОН III.

Пјесма Јована Сундечића.

"Non sei che coronata polve. —

Алфисери: Ступ: Чин. II

Роб... изгнаник... и за вазда лишен
Завичаја, дома и наследства,....
Ал' слободњак, — тијем ли се градећ: —
Људевите, ти си тврда врата
Проломио себи у Францију,
Која ти се, како д'јева своје
Вјеренику милу, поуздану
Сва предала, и судбину своју
С ц'јелом душом ослонила на-те;

Па на столац првог грађанина
Свечаном си ти присегом сјео,
И Европе свеколике очи
Запањене свратило си на се.
Свак достојну првом Бонапарту,
(Који духом свијет заносио
А дјелима чуда извађао,) —
У теби је п'јесно младику;
И мислио, да слободе златне
Ти си вјестник, — те да свуд се мора
И траг задњи робству утаманот.
Тр'јеском грома и брзином муње
Просипо се појам народности
— Свети појам тобом оживљења,
К'о што нашем доликује вјеку —
Широм ове груди успаване
Под ушницом самозвоје старе. —
Зачела се будити мложина
Трљајући набубрене очи
Од спавежа дуга, вјековита.
Много срце радост опасала;
А дивне се поредале наде
Пред мачтама здраво уснијаним.
Само авет самосиља, — тамаи,

Као љута на кориту куја
Ждерућ храну, а бојећ се да јој
Неко комад ујагмије не би;
Вртила је кривим очима
Мукло режећ, и грчећ се грдно
И реп дуг свијајућ под-а-се. —
Исток тужни, — као боник, сведен
Дугим болом на малаху снагу;
Па кад прва бољитка му искра
Укаже се: — дизао је тешку
Своју главу, и напором тихим
Трепавице одкланао своје;
И луч прву божије свјетлости
Благословом из душе поздравља.
Италији, — у шесторим ланцим
Оштра Рима, Беча и Папуља,
И својих кузличјех Војводства,
— Тешким ланцим до Бога једнога,
Утегнутој и спуњеној круто, —
Почела се на суморном чслу
Појављати весела ведрина,
И у срцу горчилом налиту
Поницати слахно ухваће,
Да ће скоро жељезним веригам

Схваћајући тако свијетске прилике и у њима положај нашега народа, „ЦРНОГОРАЦ“ ће бити вјерни одјек његовога осјећања и истинито огледало стања његова.

А да би „ЦРНОГОРАЦ“ доста био вјеран тумач осјећања и стања нашега народа, даноси ће мимо гласака о важнијим догађајима свијетскијем и питањима која се тичу нашега народа још и увјек поуздане дописе из свију крајева у којима он живи, и то баш из оних крајева наше подјарљиве браће из којих су наши листови били најмање извјештавани. Држимо да ћемо родољубно осјећање нашега народа особито тиме задовољити, јер је за заједнички рад, за гајење једне мисли народне пријеко потребно познавање стања народњег.

Догађаје у Србији пратиће „ЦРНОГОРАЦ“ живо са братинском љубављу. Сваки напредак поздравља радосно као успјех укупнога народа нашега. Једно срце мора кудати у нама и једна мисао народна мора нас све одушевљавати. Томе увјерењу служи „ЦРНОГОРАЦ“ и то ће га увјерење увјек руководити према Србији, од куда ће нам родољуби редовно дописивати.

У истој мјери пратиће „ЦРНОГОРАЦ“ и све појаве у народном животу наше остале браће словенске. Пружајући њима прилику овим подухвезом да познају наше и добро и зло, и невољу и снагу нашу, мотрићемо пажљиво и ми њихово народно кретање.

У томе узајном познавању лежи снага наша, којом ће Словенство у скорој будућности заузети значајно мјесто у овоме дијелу свијета.

Да не говоримо много, јер нам је милије да више урадимо а мање обједнамо, трудићемо се да „ЦРНОГОРАЦ“ достојно одговори мјесту и времену у којем изилази, настојаваћемо да буде вјерни израз осјећања и потреба народних, стараћемо се да буде једна чврста свеза више између нас и остале наше словенске браће, једном рјечју, гледаћемо да буде лист „ЦРНОГОРАЦ“ вриједан на овоме као што је Црногорац јунак на бојноме пољу.

С таквом жељом пуштамо овај лист у свијет.

Симо Поповић.

ЛОНДОНСКА КОНФЕРЕНЦИЈА И ИСТОЧНО ПИТАЊЕ.

Два врло важна догађаја наследила је ова година од прошле, која је у великоме немиру минула. Замашај њихов обухвата, тако рећи, цијелу Јевропу, а последице њихове, да се послужимо обичнијем изразом, једва се могу догледати.

Мислимо пруско-француски рат, који још и данас бјесни, и приморско питање, које је Русија прије два мјесеца покренула.

Како данас стоје ствари у Француској ми ћемо имати још времена да говоримо о истому рату. Трезвеност и крајња одважност францускога

народа у очајном часу живота свога даје нам потпуна увјерења о томе. Још Париз несагива главу, преко које не преставо лете непријатељске бомбе.

Но ово друго т. ј. приморско питање о којем се држало да ће се ријешити ужасним потресом Јевропе и страховитим пролићем крви људске ступило је од скоро у последњу мијену свога бића а данас је можда већ и рјешено — ако се т. ј. узму закључци конференције за коначно ријешене.

О томе питању или управо о конференцији лондонској ми ћемо овде да говоримо и то неосврћући се на то, је ли она свршена или не, јер смо већ неколико дана без поште на незнамо.

Свакоме је извесно још живо у памети, какву је гдну узрујаност учинила нота рускога канцелара Горчакова. Као усипана бомба пала је она међу ослабљене силе јевропске. Са зебњом се очекивало, кад ће се разпршити, па да настане лом, какав историја скоро није имала прилике да забјележи, а који је систематично-спреман стањем ствари у нашем дијелу свијета, које је дипломатија редовно подржавала.

Турске се највише тичала ова олујина, која се подигла са широкога сјевера, а осјећала на угњетеном истоку тако исто као и на просвјешћеном западу, но Мађари бјеху ипак најратоборнији у то вријеме. Тијем се показало да није само на истоку зло, које чека на своје истребљене.

У нашијем ушима још јечи њихова ратоборна вика и ми још гледамо онај савез, који су они силом уображења свога у часу скопчили са Инглеском, која има јаку флоту, са Француском, којој је у невољи свака помоћ добро дошла, са Италијом, која саним Мађарима за љубав не би жалела изгубити оно што је с муком добила и са Турском, којој треба за увјек да се осигура од свакидашњег настрадања. Са таквом уображеном силом гледали смо Аустро-угарску гдје полази против велике Русије и Мађаре, гдје својим мамузама изгнанијем Русима бележе границу на крају Јевропе.

Такво је расположење било у први мах у Пешти, па по томе и у Бечу а најзад и у Цариграду, јер је један крвоток у томе тројству.

Но то није било никоме чудно, него више смијешно, јер сваки зна да болеснику долазе највеће сањарије тада, када га обузме немоћна ватруштина. С тага се не треба ни мало чудити, што су баш они који су мислили да је до Москве еамо један корак, почели одмах иснати мир, како их је попустила прва ватра те су у трезвености могли видети радостан исток и с њиме све Словене, и то у часу кад су они напротив предвиђали највећу опасност за се.

Ово је разумљиво свакоме, који познаје данашње стање и одношаје јевропских држава.

Од кримскога рата Русија је мировала. Одмарала се и снажила се. Сада се само мало промиголи и рече: Жуљ ме уговор којијем сте ме везали прије четрнаест година — ја га прекршам! и самопоуздање неких држава изгуби се у изненадном страху.

Ово је најбољи доказ да су нападања на Русију са извеснијих страна као на државу необразовану, растројену па по томе и немоћну само излив мржње и страха, у истини пак да они непретијају силу непрестаног ширења гвозденијех путова по широкијем областима рускијем и напредно уређење војске.

Дипломатија кад год је хтјела да поступи нечовјечно прма слободи једнога или другог народа, увијек се позивала на равнотежу Јевропе. На тој равнотежи осниваху и они своје мишљење, који увјераваху да Русија у случају рата не само неће имати ни једнога савезника, него ће још наћи свакога против себе, да би јој ократили руке у интересу „равнотеже“.

Силе, кад год им дођу свијетски догађаји у сукоб са њиховијем интересима, обично употребљавају за оправдање својих угњетавања правичне народне ријеч „равнотежа“. Но то је само углађена маска, под којом се скрива себичност и жудња за господарењем јачага над слабијим, и то је прави извор вечитијех немира у Јевропи. Само једнака и потпуна слобода свију народа одржаће мир међу народима и утврђени ред у Јевропи. Док тога не буде угњетачи ће увјек наћи угњетене у онога од кога се по заједничком интересу помоћи падају. Словенски исто са Словенима изван њега, од којих управо зависи будућност држава, у којима они живе, то је најприроднији савезник Русије, и обратно, то је сила, која ће одољети непријатељима слободе и независности словенске, и којом ће Словени постићи своју крајњу циљ, од које је до сада увијек стављаху сложни непријатељи и рођена неслога њихова. Пред овим падају све комбинације о отпору Русији и словенском покрету, па и најновија — пријатељство Пруске са Аустријом. Војнички рачуни Бисмаркови знаће сачувати Пруску од тога безусијешнога, ако не и штетнога корак.

То за цијело увиђају све оне силе, које би кад би смјеле и могле, радо хтјеле да казне „дрскост“ Русије коју је она као што се њима чини показала својом одсудном изјавом, да је више нежеве париски уговор што се тиче црнога мора.

Јасан је доказ томе ово. Пријатељи турскога трудежа изјаснише се толико пута за вријеме трајања приморскога питања да њима незадаје толико брига то, што је Русија безобзирце поцијенала париски трактат, премда већ и то довољно показује, веде они, колико Русија грози јевропскоме миру, колико та околност, што се опажа, да Русија стварно почиње своју политику. Они признаше даље, да су државе, у којима живе „народности“ у великој опасности. Они признаше и то, да је држави ради одржања мира, благостања и унутрашњег реда и очувања својих граница потребна снага, а да те снаге не мају доказује њихово признање, да су у опасности због „народности“.

Но мимо свега тога имају они још једнога баука.

Нек се мијењају цареви и владе у Русији — тако вјерују они — тестаменат Петра великога чува руски народ са животом својим и Русија неће мировати док га не испуни као што је Пруска испунила жељу и вољу Фридриха великог. То и недораслост за одпор задаје највише брига силама, којих се то непосредно тиче.

У томе ваља тражити и постанак конференције лондонске. Русија кад је прогласила ништавност парискога уговора, била је спремна и на рат и на мирно признање права њезина од стране другијех сила. Право јој се непризнаје, а рат јој се необјављује. Трећега узрока — жалосно да се пролива крв љутска — тога чувства нема у Дипломатије.

Она с' отет', и у Кампидољу
Опет себи утврди пр'јесто. —
Ваки утиск велику је душу
На висину педомину им'о
Подигнути, у крилу народа
Толн врла, храбра, просв'јечена;
Те' све што је у сапону било
Са слободом — к'о бантован помњив,
Што његује биране цвијетке, —
Та' је душа његова имала;
У том своју славу, величије,
Стално тражит к'о овебо сунца
Тијем друштву и цијелом људству
Златне доби поврћати вр'јеме;
Тим на образ повјести будућој
Написати: „Без слободе нема:
Блага, среће, напредка, народа.“ —

Но је човјек у природи чудо:
Лако м'јена, и лако се вара:
У бједи се врлинама храбри:
У срећи га обезуми гордос'!
Заборави од данас до сутра
Свога крста огромну тежину,
Све невоље и минуле муке....

Пјан је. —

Нуто саблаз самовласти!

Као ђуклић под истине кринком,
Истихана припули се уху
Поносита у срећи човјека;
Па му шапти, к'о дјетету мајка,
Сладке р'јечи, а све голе шурке,
Које му се упију у душу,
Кано гадне крцнуше у месо:
Здравој св'јести окуже му снагу,
А правац му разсуђењу смрсе;
Па у мачти својој занјетој,
Пази ствари св'јета и нарави
Неприродним схватом и погледом....
Заведен је. —

Људевите, ти си
Честит Франце крмилем завлада:
У рукама ти доста снаге било,
Да повезеш ко по жици право,
Своме циљу грађанску ценију,
Продирати валовите вале
Узбјеселе жестином вјетрова,
Којих узпор ваљану одпору
Не би био одољети врстаи

Ни ценију погнат у безпуће,
Да не допре к славу пристаништу. —
То свршивши: име великога
Донста те мимовило не би
У великој свијета повјести.
Ти, у колу гласитих мужева,
Сијао би к'о божије сунце;
И пред с'јенком твојега генија
Владало би с' дубоко потомство;
Давић му се: обожавајућ га. —
А она саблаз самовласти
По свом ћезу и по својој ћуди,
Дирнула се и твојих ушцу,
И у теби погордила душу. —
Ти узео сноват и навијат,
Да се крупе царева домаћини....
Пис'мала царска крупа главн;
Нит' је игра царски жез'о руци;
Ни рутина на плећу порфира,
Па ми'ајоним људи запов'једат:
Куда оком, — да је сваки скоком. —

И ти своју потрао присегу;
Обећау Богу и народу;
И гром мукли просиначки пук'о,

Немоћ је дакле створила конференцију и она никако није — као што се један бечки лист хвали — „најновији тријумф нове дипломатије“.

Ово стање ствари разложило смо с тога да покажемо да садања конференција нема здраву основу. Она којој је у дужности да отклони рат и утврди мир, не може постићи своју цел, јер је постала из невоље, а не из једнодушне и искрене жеље за сталним миром. Она је можда и успела да за данас утиша буру но све клице вјечитијех немира остале су неповијене, и што буду јаче, то ће силније првом приликом потријести Јевропу.

Мало ниже показатељемо и то.

У самоме почетку када се била зачала мисао о конференцији, говораше се да ће она узети у претрес само XIV чланак парискога уговора, од кога се Русија већ својом изјавом — потом Горчакова — разрешила. У најновије вријеме донесоме стране новине вјест, да ће пред конференцију доћи и француска ствар. Пријатељи слободе и мира радоваху се томе и очекиваху да ће се узети у претрес и друга још не ријешена питања, без чега је, као што напријед рекосмо, сталан мир пуст сан и ништа више.

Ако се конференција ограничила само на XIV чланак парискога уговора онда је доиста била изливина. Силе које су подписале париски уговор могле су се и дипломатском преписком договорити, хоће ли пристати на оно од чега Русија неодустаје; неће ли просто им се упусти у рат. Је ли се пак ријешила да узме и француску отвар, онда је морала узети и источно питање, ако т. ј. неће по староме обичају да под видом „доноситеља мира“, донесе рат, — рат са свима последицама, које ће ватра на истоку, када од себе букне, раширити по Јевропи.

У нашијем очима, па и у очима свакога оног, који негледа на двоструке наочаре дипломатске, Турска је једини и прави кривац у гажењу парискога уговора. Корак Русије само је природна последица портинијех поступака. Турска је стрјешила, Русија се само сачувала да не сгријеш, разријешив се од уговора који је порта давно погазила.

1856 године 6. Фебруара издао је султан познати „хатихумајун“, у којем свечано објешава да ће поправити стање свијема Хришћанима у своме царству без разлике вјере и народности. То је султан доставио до знања и великијем силама. И велике силе примиле су то са особитијем задовољством као што свједочи IX чланак парискога уговора.

И од свега тога ненадајемо ни трага у царству султанову. Својијем „хатихумајуну“, он се обвезао да ће дати свијема народима „без разлике вјероисповјести“, једнаку и потпуну политичну и веројаконску слободу. Мјесто тога шта видимо? О слободи нема ни спомена, а веројаконска гонења и данас су исто онако нечовјечна, каква су била и онда, кад су Турци варварским бјесном притисли Јевропу.

Истим „хатихумајуну“, допуштено је, да и поданици петурске народности могу учествовати у судовима, у државној управи, допуштено је да се зидају цркве и подижу школе. Па ни од тога нема нигде ништа у Турској. У Медијсима седе Турци. Ако има који Хришћанин он је продана душа, гори од Турчина. Ријетко ћеш наћи у њима поштена човјека. Ако га гдје и има не смије ни

писнути, јер заступајући правду навлачи на се ишвесну освету, муке.

Не стоји нимало боље са црквама и школама, којих слабо и има. Ни један ваљан завод ни учитељ не трпи се. Ено за доказ бањалучке богословије. Ено архимандрита и учитеља исте богословије честитог Пелагића у Азији у заточењу.

Не, немогу се све патње јадних Хришћана у Турској избројати мимо „свечано“, задане ријечи султанове цијелој Јевропи да ће поправити стање својијех народа. Народ је го и бос, гладан и жедан, без куће и кућишта, без поуке и молитве и скоро без наде и утјехе — он је у тошком очајању! Невјерни Турчин држи му над погнутим вратом не престано целатски мач!

И јевропске силе знају то. Није могућно да не знају. Поред својијех редовнијех заступника имају они толике и толике агенте. Сваки јак бједне раје може им доћи а и долази им до ушију — ако и не до срца као нама, и они опет гледају лијепо и богати исток гдје постоје све жалоснија пустош и једнако гледају своју браћу по вјери Христовој и закону Јутском, гдје их нечовјечни Азијат до скота понижава.

Хоће ли Јевропа још подносити ову срамоту? Хоће ли човештво још трпјети ову штету?

У интересу слободе, у интересу мира јевропскога ваљало је да је лондонска конференција озбиљно узела преда се источно питање. А имала је томе и доста повода и подпуна права. Велике су силе 1856 године примиле Турску у своје друштво, дали су јој гласа у јевропскоме вијећу. Турска се тада обвезала париским уговором, да ће и она владати над својијем народима у духу слободе и путем образованости јевропске. Она то није учинила. Она је остала она иста варварска сила, каква је и била. У њој се и данас ара и пљачка, пали и убија и само то пословање у Турској може се казати да бива „без разлике вјере и народности“. И општењима нема накнаде, нема судскога задовољења, ни њој суда пред Јевропом.

Томе ваља и томе се мора стати на пут. Што пре то боље. Јер страхан је оно час, кад устану народи да подигну своје погажено право.

Ако је дакле конференција узела само чланак о црној мору, или и све друго само не источно питање, онда опет жали боже труда и трошка, јер јој је такав груд са врло мало или нимало плода од тренутне или никакве опште вредности. Онда је опет оставила широм отворена врата старим, поновљеним заплетима, оставила је жеравицу, која ће запалити сву Јевропу при најмањем вјетрићу првом приликом — оставила је незадовољене народе на истоку.

И што сабор великијех сила није учинио то ће онда — ако Бог да — најскорије вријеме учинити: — да ће слободу — робовима „просвјетити“, Јевропе.

С овакијем увјерењем могу себи одговорити они који су се прије питали: шта ће бити ако се конференција не састане? а који сада питају: шта ће и како ће бити после конференције?

ЦЕТИЊЕ, 21 Јануара. — Бјележимо овдје догађај једнога дана, који ће скорим, ако Бог да, бити за увијек објележен виднијем спомеником. На бадњи дан наине, када бјеху главари црногорски по овдашњем обичају у походу

код нашега честитог преосвештенога митрополита. Илариона поведе се разговор између осталог и о бадњем дану од г. 1773, када је славни владика Данило Петровић Његош позвао Црногорце да се ослободе од Турака, и када су услед тога ноћу на бадњи дан устали Црногорци и црногорске Турке све које исјекали које изхерали из земље. Од тога дана почиње данашња независност Црне Горе. На тај дан положен је темељ слободи нашој, која као да нам је очувана само за то, да заједнички са осталом снагом српском подигне из гроба општу слободу и јединство народа нашега.

Потакнута је том приликом од једнога честитог брата мисао, да би ваљало славном владци Данилу подићи споменик у знак слободе и независности Црне Горе. И једнодушно је примљен тај предлог и у истој часу скупи се око стола 400 талира. Одмах је састављен и један за ту ствар одбор из овијех лица: Иларион, митрополит, Љубиша, архимандрит, Буро Матановић, војвода, Буро Церовић, војвода, Милан Костић, ректор богословије и Симо Поповић, уредник.

Позив на прилагање за овај споменик допијећемо доцније, и падамо се да ће се на народ и свијет словенски топло одазвати, јер на онај вјечитог спомена бадњи дан није основана само слобода Црне Горе, него и „узданица“, слободнога уједињеног Српства.

— Свети Сава прослављен је и код нас на Цетињу као што се достојно слави по цијеломе српству. По служби божјој, на којој је била и Њ. Свијетлост са главарима, гдје је млади свештеник Крсто Вукотић изговорио лијепу бесједу, ишло се у школу. Пошто је водица освешена изговорио је неколико ријечи г. Милан Костић, ректор богословије, а за тим је учитељ основних школа г. Гавро Пешћ лијепу изговорио слово, сходно светковини. Том је приликом даровала Њ. Свијетлост Данилов крст за независност Црне Горе г. Милану Костићу и г. Шниру Ковачевић, учитељу богословије за њихове труде око истога завода.

— 21 Јануара. Ових су се дана окупили на Цетиње свијетлост Сенатори, којима је свијетли кнез Никола предложио ново преустројство црногорске војске. Пошто се исто, под предсједањем самог кнеза претресало, пуна четири данас, било је примљено и одобрено, па претјучер и обнародовано, уз потпуно задовољство Црногораца: будући је тим преустројством, може се слободно рећи, удвостручена војена снага у Црној Гори. Једно, што међутим с особитом радошћу при овом уређењу могосмо опазити, јест то, да се сва та ствар управо парламентарним начином извела. Сваком сенатору бјеше слободно пристати или не пристати на ову или на ону уредбу, и гласовати за ово или за оно наивеновање војничких главара, и тако што се год закључило, закључило се је већином гласова. Кнез се уздржавао од сваког гласовања, а што је већина усвајала, на то је и он привољивао.

Међу овима установама, најтежа у Црној Гори, по постојећим у њој досадашњим обичајима, а најтежа за то, што потпуно одговара духу времена и данашњој просвјетној доби, јест она, по којој при бирању војених старешина, нема

Грдан удар замлатно Францу...
Све што било задахнуто чувством
И врлином грађанске слободе:
Гром згрувао; — остало Кајене,
Ил' изгнанства у туђини мучна
Допануло, и бројало црне
Своје дане без милости сваке....
О коликих високих умова!
С коликих домољубних срца!
О коликих витешкијех душа!
Заточника части и слободе!
Франција је лишила се тада. —
Ти на трону: горд, поносит, сила;
Но ни циглог часа безтрепетан:
У сваком си призрак и сјенци
Стао смилат крвна освешћеник;
Јер ти нешто подсјео душу,
Да и тебе, — кад буде да било, —
Може зором и истим ненадом
Гром ошинути, уместом уместити.
Тад на ино већ ти се не дало,
До притећи мајсторијам худум,
Појима се самосилник знаде
Кослужити вјешто и уварно

Оградив' се рулом улицица!
На све справних, за ништа не важних,
До за сваку злоћу на свијету. —
Јест, — зна свијет, и памтиће дуго
На прјестољу моћ ти исполнску:
Како твоја сама р'јеч једина,
Чекала се к'о с неба знамење
Потресала земље и народе.
Како прве круне од Европе,
Да и Султан из Стамбола свога,
Мухамедов потирућ аманет,
Пред кољена теби доходише,
Зазирућ те, а не љубећи те.
Како ли си ријетком смјелином
Наривао самовољу своју,
У свијема странама свијета,
С краја Кине до краја Америке:
Негђе претњом, негђе оружјем;
Много сплетком, више пријеваром.
Каквим ли си лисчењем хитрим
Истицао на попришта јавна,
Па једнако својим и туђима,
Ситним прашком очи засицао
Како теби савом онојену.

Убио се чав'о у мождање,
Да такмаца у Цезару тражип,
Своме духу, твору и домислу. —
Ама књига људских догађаја,
Пиком смртне не опрашта гр'јехе:
Она ће те знати нарисати,
Живим бојам, живљим потезим,
И на углед стравичан изијети
Окруженим главам самовољним. —
Зло се даје по што добро чује:
Пак се зато и спомиње дуже,
Да би страсти мање захваћале
У срцама мјеста и простора. —
Зар Славјанство заборавит може
Севастопољ?... кад оно си диг'о
Италију, Енглеску и Францу,
Цв'јет Запада, са осмакским чалмам:
Не толико да од Руса браниш
Падшаха, колико да спречиш
Избавит се Славству на Истоку
Од поганог турског измењарства.

(савјетити ће).

се одсад гледати на кућиће и племиће, него на саму спо собност, ко је за што да за то и буде. Благо свакој земљи гђе се правда штити, а ред утврђује, јер су ово двије поглавите чињенице правог друштвеног напретка. Ред и правда могу боље оснажити и подигнути један народ, него ли велике рпе блага; јер се благо најлакше потроши, а што се помоћу врлина заобије то остаје баштинством најудаљенијих вријемепа и поколења.

Биоградски "Видовдан", доноси о новом љету чланак пун живијех и ватренијех изрека у корист источнога питања. Он управо подиже устанак, и свечано узкличе: "ми не смијемо дуже чекати на ријешење источног питања, које пишта "није друго, већ да се нама поврате она света "и незастарјела права, која и ми као и Њемци "и Италијани имамо, и као народ имати морамо". А постичући нас, шта да Европа у брк кажемо, вели да јој овако јасно рекнемо; "ми смо се "тврдо рјешили да јаду и чемеру, који пријети "уништењем животних сила у народу нашем, учинимо крај. Иште за тим од Европе политику подпуног немјешања у унутрашњи развитак ствари на балканском полутоку, па вели: "онда "ћемо свршити наш свети посао или миром или "ратом, или само разумом, или и силом". А кад неби Европа допуштала, да се сами за своју срећу небринемо, онда додаје: "тим је неповољ- "није за њу; јер због тога ипак ми нећемо "остати у садашњем положају, који је безпре- "кидна опасност за најсветије интересе народне, "већ ћемо се онда латити других средстава, да "га се опростимо, али та средства неће бити "избрана у сугласности с интересима европским. — Па "Видовдан", не задовољава се ни тијем, но још и даје тјера ако Европа не би хтјела справ нас бар правична бити, те вели: "ми ћемо се "обратити онамо, од куд истина не вије вјетар "слободе, (јачајемо према Русији) али ипак може "нам доћи помоћ противу оне аномалије, коју би "Европа на вјечиту штету наших животних ин- "тереса одржати хтјела. За тијем изновице поопштрава своју бесједу, као прве ријечи, којима се он Србима, Бугарима, Румунима и Јелињима обраћа у новој 1871 години, која сутра наступа: "ми морамо учинити крај одношајима, који се "подржавају само са осакћањем нашим, само "на убитачност нашу; па вели да то од нас захтевају: "јаук наше браће, сесте наших сестара, "спасење наше дјеце, обезбрижење наше обште "будућности. И најпосле завршује овим узгласом, за којег каже да он мора бити нашим обштим узгласом: "браћо, источни сународи! а- "пелујмо у години, која се данас над земљом "спушта, па Бога правде и па сабљу своју! "Скупимо се сви око заставе слободе, па ступимо "одсудно на поље дјела, која једна могу да нам "даду нов слободан живот и збришу оне сузе, "које кроз стотину година теку по лицу наше "јадне браће, која нас одавно у помоћ призив- "љу! — Будимо велики, па ће нас година 1871. "еначинити слободнима! Ми свијем овим рјечима биоградског дневника, немамо да додамо ни једнога словца више, него да с њим искрено желимо дочекати оно поље дјела, без којих све ријечи остају гласом вапијућега у пустињи, гласом празним и за ништа друго не способним осим да нам ране мртве наше прошлости повређује. Будимо велики; а само велики можемо бити кад будемо истинито сложни, једнодушни и не себични: кад дух љубави све нас загрли, као добра мати своја најмилија чеда, кад жртве наше, из дубине наших срца потеку на жртвениште народног нашег напретка: тад ћемо се доиста начинити и велики и слободни. —

ДОПИСИ.

СТУДЕНИЦА, у старој Србији. — Шта Турци раде, и шта ми трпимо — о томе и само о томе могу вам одаве писати. Наша љепна Босна пати, наша дивна Херцеговина пати, и никојем честитом Хришћанину није добро у Турској, али ми у старој Србији ваља да смо на најсвијетлијем мучама. Када бих вам све зулуме њихове ређао, не бих могао све изрећати, по љу вам за сада само један од најновијих причати.

Студеница је три уре од Призрена и има свега 85 кућа, од којих су 75 турскијех, а 10 православијех, и сви говоре српски.

5. Новембра је један Турчин потајно ухватио једну ђевојку православу од 17 до 18 година. Родбина ђевојкина пође у Призрен и јави

власти. Власт пошаље једнога лијавера су 6 сухарија. Ови узеше ђевојку и поведоше је код бимбаше цандарскога. Но путем су је непрестано страшили и били с канџијама и викали јој: ако на мечлис не речеш да си Туркиња онда ћемо те удавити. Ђевојка је од страха објећала да ће роћи.

10. Новембра онога Турчина, што је ђевојку уграбио, метнули су у тамницу.

Када су изашли на мечлис, ђе је и г. митрополит био, упитају ђевојку: "шта си ти, од које вјере? Ђевојка одговори: "Ја сам од православне вјере и име ми је Марија. "А зашто си рекла бимбашу да си Туркиња? "Зашто су ме тукли и били путем; а ако не вјерујете, ево видите. И ђевојка свуче са себе хаљине на Мечлис и приказа плећа и рамена, ђе се виђаше прUTOви и знаци од канџије, како су је били.

Тако је ђевојка више пута казала да је православне вјере.

Мечлис и валија рекоше по кануну (закону) ђевојка нека иде кући, а Турчин што је биједио ђевојку да буде у тамницу.

Онда г. митрополит посла ђевојку једном трговцу Србину, да стоји неколико дана.

Турци Студеничани Остроубчани и Момићани скупе се 3 до 400 и пошаљу ријеч, да ће на Божић ударити на Призрен.

Ајирулага, који је мечлис и тајник нашин, опет обрати да се давија у Цариград гледа и да пошаљу ђевојку и два чока с њом. Г. митрополит није никако то хтио, јер је то изван кануна. Но Ајирулага некако превари православне и тако одредише двојицу г. попа Јована и г. Младена, који ће са ђевојком преко Скадра у Цариград ићи. И тако се упуте са једнијем сухаријом у Луму.

Једно 5 ура од Призрена изађу пред њих 3 до 400 Турака од три села и ухвате попа Јевана, Младена, ђевојку и сухарију. Ђевојку пошаљу у кућу онога, што је био њу уграбио, који је у тамницу у Призрену, а попа с дружином вежу. Чујемо да су послали ријеч паши од Призрена: "Пошаљи ми онога из тамнице, па ћемо ти послати попа с дружином."

Пут од Призрена до Скадра са свим је страхан од хајдука. Исмаил паша је послао Одобега, бимбашу цандарскога су 60 сухарија у Пуку. Да данас нема никаква гласа од њега.

Ј. В. У КОТОРУ, 20 Јануара. — На дан св. Саве, дружина "Јединство", ценећи велике заслуге онога, који је Српство у православу вјеру утврдио, који се неуморно трудио да му хрђаве обичаје искорени, да га учи и просвећује, — давала је у вече, у славу св. Сави, овоме првом просветитељу српском бесједу. После беседе била је и игранка.

Задатак им је да свој успешни рад међу браћом покажу, у певању свијетском и црквеном, у музици образујући један мали оркестар, и да према околностима и какав комад преставе.

Може се рећи, да ова дружина доиста лијепно успева, кад се узме у обзир њезино доста слабо материјално стање. Она је одушевљена и вриједна у послу своме, али би успевала још и много боље, кад би имала онолико помоћи колико заслужује а колико би доиста и могла имати, кад би било мање равнодушности у нас. Но шат буде и боље. Не треба никад клонуту, треба непрестано радити, па ће се у свима нама расламтити свети пламен одушевљења. И онда када сваки буде сматрао општу, народну ствар, као своју, онда ће и напредку народном бити отворен, утрвен пут. Може се рећи онда је народ на мети својој.

Беседа је одпочета са химном св. Саве, коју је за музику створио Шуц, а дружина ју је на задовољство отпевала. За тим је одсвиран "Милан", полка транблан коју је створио Шпиро Огњеновић, јеван од врхуних чланова дружине и коју је оркестар доста добро одсвирао. Дружина је за овим одједала Прерадовићеву песму "Воже силни", а после овога одсвирао је оркестар, један уломак из опере "Ернани", од Вердија, кога су тако добро одсвирали, да се публика зачудила, да су њихове слабе силе у стању таквог успеха показати: Пјескања беше огромног. — Главно упечатљење што је на публику учинило беше, доста вешто одиграти комад "Наше народно ускрнуће", од Р. Милића једног такође врхуног члана дружине, а музика од Шуца Улоге су сви доста добро одиграли, нарочито женска страна, у којој је г.ђа Огњеновића представљала "Вилу",

а г.ђа Берберова "Анђела", особито кад се и призрење узме да су ова лица први пут крочећу на позорници. Огњеновић представљаше "Душана Живаљевић "Милош Обилића", а Јован Кадич, "Марка Краљевића"; сви добро, а особито у певању праведно особиту похвалу заслужеше. Публика је са задовољством преставу гледала, а певање и говор слушала и благодарност дуготрајним плескањем изјавила. После преставе г.ђа Ерцеговчева "декламовала је Поповићево "Успомена Бидов дана", чим је публику особито задовољила. На последку одсвирао је оркестар славенски марш "Напред", и за овим је одпочета игранка.

На последку [морамо приметити, да смо] опазили велику раскош у оделу нашијех женскиња. Омладина треба да добрим примером код својих сестара раде против тога. Раскош је зло свуда а код нас највеће. Раскошност само помрачава врлине, којима је обдарен наш народ. И зар смемо угађати нашој личној сујети а гледати толике потребе народне, које очекују помоћ?

ВИЈЕСТИ ИЗ НАШИЈЕХ И ТУБИЈЕХ ЗЕМАЉА. *)

— Из Пеште јављају задарском "Народном Листу", под 12. јануара, да је примљена оставка злосретног Раух-бапа хрватскога, који је за вријеме свог бановања, доста зла народној ствари узроковао, и због којег српски бориоц д.р Милетић у вацкој тамници данданашњи тамнује, што ј. јаначки устао против рауховој неправди, да се њиридица истисне из троједне краљевине. Ова, се бан окаља особито, што се продајом народног добра, лоњског поља, смислио обогатити и добро подкочити, али га врли хрватинин д.р Мразовић, пред јавним мњењем витешки оптужи; парница се против Мразовићу повела, којег суд у Петрињи прогласи не кривим, те бан Раух цицне, и буде приморан дати оставку, коју је гроф Андраши бањов велики заштитник, а први министар мађарског министарства ипак морао примити, и морално свога мјезинца закопати. — Раухово ће мјесто наскоро заступити г. Бедековић, досаданњи министар за Хрватску у Пешти, а Петар Пејачевић постаће министар. Ако то буде, онда Хрватска може слободно оплакивати Рауха, као њека баба што је плакала у Риму, кад се злогласни цар Нерон преставио, бојећи се да га опет грђи и наопачији не замјени, пошто бијаше доживила њих више, а како другог, онако жешћег и поганијег.

— У сједници заступничке куће у Пешти, држаној дне 17. јануара управно је српски посланик Ђорђе Стратимировић сљедећа питања на министра председника: 1. Је ли, и како је угарска влада утицала у посао најповијега зближења између Аустрије и Пруске, и који је прави домаћај том зближењу? 2. Да ли је угарска влада намјерила не губећи вријемепа стати супрот погубељима, да тај савез осујети, пошто би се истијем неопходно дошло до разпростирања германизма на Угарску, и на земље с њом здружене? 3. Да ли ће најпосле угарска влада узрадити, ако се такви савез већ не би дао уклонити, да из тога не настане штета за борбу француског народа ради његове слободе и да се с угарске стране не чини на корист Прусије неолојалан притисак на врлине исте борбе? — Гроф Андраши на сва та питања одговарајући дне 14. истог мјесеца, рече: "Аустро-угарска монархија без никаквог придржања признаје нову њемачку конфедерацију, с којом намјерава водити одношаје доброга сусједства. Угарска влада незна како у том смотрити какву попасност германизирања; примљено гледати не мијешања, пријечи сваки неолојалан притисак ма буди с које стране." Ово се може рећи да се управо враћају крушке за њиву.

*) Вијести под овом рубриком намјенујемо особито хрипогорским читаоцима, пошто само за њих могу имати важност новости.

Молимо читаоце наше, да нас извине збо некијех недостатака што се тиче облика листа. Вријеме бјеше кратко, те се морадосмо задовољити с онијем, што се нашло у штампарији. Постарано је међу тијем да добијемо и љепша насловна слова и сва друга потребна за лист.

Због препрека, на које обично наилази сваки почетак и на другијем мјестима, задржао се и овај први број. Стараћемо се да одсада сваки број изађе у своје вријеме, а и да напредимо она два броја, која су заостала

Уредништво.